

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

**Просторова організація та розвиток рекреаційної
сфери Путильської територіальної громади**
Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:
студентка 4-го, 402 групи
спеціальності 106 «Географія» ОПП
«Регіональний розвиток
і просторове планування»
Ямницька Анастасія Юріївна
Керівник: Джаман Ярослав
Васильович, к.геог.н., асистент
кафедри географії України та
регіоналістики

До захисту допущено на засіданні кафедри

протокол № 11 від 11 червня 2024 р.

Зав.кафедрою _____ проф. Косташук І.І.

Чернівці 2024

АНОТАЦІЯ

В роботі представлено сутність планування рекреаційної сфери територіальних громад та організаційні аспекти та методи управління рекреаційною системою. Також зазначено про чинники формування об'єктів рекреаційної сфери на території Путильської територіальної громади .

Окрім цього було проаналізовано функціонально-управлінська структура рекреаційної сфери Путильської територіальної громади та перспективи розвитку рекреаційної сфери Путильської територіальної громади.

Ключові слова: Рекреаційна сфера, рекреація, Путильська територіальна громада

ABSTRACT

The paper presents the essence of planning the recreational sphere of territorial communities, organizational aspects and methods of managing the recreational system. The factors of formation of recreational facilities on the territory of Putyla territorial community are also mentioned. In addition, the functional and managerial structure of the recreational sphere of the Putyla territorial community and the prospects for the development of the recreational sphere of the Putyla territorial community were analyzed.

Keywords: recreational sphere, recreation, Putyla territorial community

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.Ю. Ямніцька

ЗМІСТ

Вступ.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ	
РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	7
1.1. Рекреаційна сфера, як об'єкт географічних досліджень.....	7
1.2. Сутність планування рекреаційної сфери територіальних громад.....	12
1.3. Організаційні аспекти та методи управління рекреаційною системою..	17
1.4. Інноваційні підходи та технології в рекреаційному плануванні.....	21
РОЗДІЛ II. ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ПУТИЛЬСЬКОЇ	
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	24
2.1. Чинники формування об'єктів рекреаційної сфери на території	
Путильської територіальної громади.....	24
2.2. Галузева структура рекреаційної сфери Путильської територіальної	
громади.....	28
2.3. Елементи територіальної структури рекреаційної сфери Путильської	
територіальної громади.....	31
2.4 Соціокультурний контекст розвитку рекреаційної сфери Путильської	
громади.....	34
РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	
РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПУТИЛЬСЬКІЙ	
ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	38
3.1. Функціонально-управлінська структура рекреаційної сфери	
Путильської територіальної громади.....	38
3.2. Перспективи розвитку рекреаційної сфери Путильської територіальної	
громади.....	42
3.3 Програми та заходи з просування та реклами рекреаційних можливостей	45
Висновки.....	48
Список використаних джерел.....	50
Додатки.....	53

Вступ

Темою даної кваліфікаційної роботи є «Просторова організація та розвиток рекреаційної сфери Путильської територіальної громади».

Актуальність теми. Полягає в тому, що рекреаційна сфера в Україні має великий потенціал, але в територіальних громадах вона використовується частково. Тому в даній бакалаврській роботі буде досліджено та проаналізовано, як функціонують територіальні громади та в окремоті Путильська територіальна громада і який вплив на них містить рекреаційна система.

Також проаналізовано практики співпраці територіальних громад з метою формування комплексних туристичних пропозицій та їх подальшого просування на ринку. На основі якісного аналізу прикладів співпраці міст України за попередні роки доведено, що формування туристичних кластерів може сприяти значному прискоренню розвитку туризму на регіональному рівні.

Встановлено, що зацікавленість новоутворених об'єднаних територіальних громад у розширенні власної економічної бази стимулює їх до формування перспективних спільних туристичних та рекреаційних продуктів.

Метою кваліфікаційної роботи є: дослідження теоретичних основ планування та розвитку рекреаційної сфери в територіальних громадах, аналіз та оцінка їхньої діяльності, шляхи вдосконалення та перспективи розвитку, взявши, до уваги Путильську територіальну громаду.

Завданнями даної роботи є:

- визначити поняття та вплив рекреаційної сфери на розвиток територіальних громад
- розглянути аспекти та методи управління рекреаційною системою
- проаналізувати діяльність управління сферою рекреації в територіальних громадах
- оцінити роботу та проблеми розвитку рекреаційної сфери в Путильській територіальній громаді

- знайти шляхи вдосконалення та перспективи розвитку рекреаційної діяльності в Путильській територіальній громаді

Об'єктом дослідження є механізм функціонування рекреаційної сфери в територіальних громадах.

Предметом дослідження є Путильська територіальна громада в рекреаційній сфері.

Інформаційна база дослідження: Статистичну основу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти з питань розвитку територіальних громад України, статистичні матеріали реєстру територіальних громад України, Чернівецької обласної адміністрації, сайтів державного змісту з питань децентралізації та об'єднання громад. Використано дані з інформаційно-аналітичних видань, довідкову літературу, ресурси мережі Internet.

Обсяг та структура бакалаврської роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 53 сторінки комп'ютерного тексту, список використаних джерел з 25 найменувань. У вступі розкривається сутність, доцільність виконання бакалаврської роботи з питань територіального планування розвитку рекреаційної сфери Путильської територіальної громади.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

1.1. Рекреаційна сфера, як об'єкт географічних досліджень.

Рекреаційна географія — комплексна географічна наука і навчальна дисципліна, що вивчає територіальну організацію (ТО) господарства дозвілля. Об'єктивною рисою сучасного світу є безперервний і випереджувальний розвиток дозвілля і туризму як галузі економіки. Розвиток цивілізації призвів до збільшення вільного часу та використання його людьми для відпочинку та оздоровлення[15].

Рекреаційна сфера є важливим аспектом географії, який досліджує різні види діяльності та простори, де люди проводять дозвілля та відпочинок. Він охоплює широкий спектр рекреаційних заходів, таких як походи, кемпінг, плавання та спорт, а також фізичні та соціальні ландшафти, в яких ці види діяльності відбуваються. Як об'єкт географічного дослідження рекреаційна сфера дає змогу зрозуміти, як люди взаємодіють із природним і антропогенним середовищем і використовують їх для рекреаційних цілей.

Географи вивчають рекреаційну сферу, щоб зрозуміти просторовий розподіл рекреаційної діяльності та об'єктів, а також фактори, що впливають на вибір і поведінку людей у цих просторах. Вони досліджують, як доступ до можливостей відпочинку різниться в різних регіонах і демографічних групах, і як це може вплинути на загальну якість життя та добробут. Наприклад, у міських районах, де зелені зони обмежені, люди можуть мати менший доступ до розваг на свіжому повітрі, що може мати наслідки для фізичного та психічного здоров'я.

Загальновідомо, що за грошовою вартістю в постіндустріальному суспільстві подорожі та здоров'я вже випередили витрати на їжу (на 20-30%) і витрати на покупку одягу та взуття в 2,5-3 рази. Тому витрати на розваги стали необхідністю. Це пов'язано з реальними вимогами нинішнього динамічного, психологічно напруженого часу, без повноцінного відпочинку та релаксації просто неможливо вижити.

Не дивно, що поняття «рекреація» з часом змінилося. Наука змушена адекватно реагувати на зміни в самому житті. Раніше відпочинком вважали відпочинок, відновлення фізичних сил, витрачених під час роботи. Є ще певний нюанс у визначенні розваги різними авторами та різними країнами. Але в цілому під рекреацією сьогодні розуміють відпочинок, рекреацію, лікування та реабілітацію в умовах певних господарських структур, туризм і спорт (організований і самодіяльний), призначений для цієї мети.

Термін також використовується для позначення галузі господарства, яка займається організацією та проведенням відпочинку, лікування, рекреації та туризму на певній території з метою оздоровлення людей, відпочинку, розвитку та оздоровлення, освіти.

Географи також досліджують вплив рекреаційної діяльності на навколишнє середовище, наприклад, деградацію природних ландшафтів і екосистем через надмірне використання або забруднення. Вони аналізують, як різні види рекреаційної діяльності можуть сприяти руйнуванню середовища існування, ерозії ґрунту та забрудненню води, і працюють над розробкою практик сталого управління для пом'якшення цих впливів. Вивчаючи взаємодію між людьми та навколишнім середовищем у рекреаційній сфері, географи можуть допомогти прийняти політичні рішення та сприяти відповідальному управлінню природними ресурсами.

Окрім проблем навколишнього середовища, географи також вивчають соціальні та культурні виміри рекреаційної сфери. Вони досліджують, як місця відпочинку можуть сприяти соціальній згуртованості та розбудові громади, а також як вони можуть увічнити соціальну нерівність і відчуження. Наприклад, певні види відпочинку можуть бути більш доступними для заможних або привілейованих груп, що призводить до нерівності в рівнях участі та можливостях для соціальної взаємодії. Географи досліджують, як ця соціальна динаміка впливає на використання та сприйняття рекреаційних просторів, і працюють над сприянням інклюзивного та справедливого доступу для всіх людей.

Важливим сектором економіки, який сприяє місцевому та регіональному розвитку, є також рекреаційна сфера. Географи аналізують економічні наслідки рекреаційної діяльності, наприклад туризму та відпочинку на природі, на громади та економіку. Вони вивчають, як туристична інфраструктура та послуги можуть приносити дохід, створювати робочі місця та стимулювати економічне зростання, а також як вони можуть призвести до джентрифікації, переміщення та погіршення навколишнього середовища. Розуміючи економічні виміри рекреаційної сфери, географи можуть допомогти урядам і підприємствам приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій, розвитку та управління ресурсами.

Для вивчення рекреаційної сфери географи використовують різноманітні дослідницькі методи та інструменти, включаючи картографування, просторовий аналіз, опитування, інтерв'ю та польові роботи. Вони використовують географічні інформаційні системи (ГІС) для аналізу просторових моделей і динаміки рекреаційної діяльності, а також для моделювання потенційних наслідків майбутнього розвитку та змін у землекористуванні. Поєднуючи кількісні та якісні дані, географи можуть отримати всебічне розуміння складних взаємодій між людиною та навколишнім середовищем у рекреаційній сфері.

Рекреаційна сфера є динамічною та багатогранною галуззю дослідження, яка продовжує розвиватися у відповідь на зміну соціальних, економічних та екологічних умов. Географи відіграють вирішальну роль у вдосконаленні нашого розуміння рекреаційної сфери, а також у сприянні сталому та справедливому доступу до рекреаційних можливостей для всіх людей. Проводячи дослідження, взаємодіючи із зацікавленими сторонами та пропагуючи практику відповідального управління, географи можуть допомогти забезпечити, щоб рекреаційні простори залишалися живими, здоровими та доступними для майбутніх поколінь.

Об'єктом вивчення рекреаційної географії є дозвілсьве господарство певного регіону, країни чи всієї нашої планети. Можна помітити, що

економіка дозвілля є не лише об'єктом дослідження географії дозвілля. Є об'єктом міждисциплінарних досліджень. Економіка, соціологія, медицина, право та багато інших наук і дисциплін зробили свій внесок у вивчення розваг. Кожна з них досліджує лише певну складову об'єкта, а саме його конкретні властивості, явища, процеси та зв'язки. Та частина об'єкта дослідження, та частина, яка найбільше стосується конкретної науки, називається її предметом.

Предметом рекреаційної географії є територіальна організація дозвілльєвого господарства в певній частині земної кулі, розглядаючи будь-яку дозвілльєву територію як єдину систему, що складається з різнорідних, але просторово взаємопов'язаних елементів, єдиного цілого.

Предметом дослідження є мотивація і поведінка людей у дозвілльєвій діяльності, розподіл і використання різноманітних дозвілльєвих ресурсів, регіональна організація відповідної дозвілльєвої економіки в різних типах і рівнях регіональних дозвілльєвих структур.

Суб'єктами рекреаційної географії є люди як виробники попиту на дозвілля, самостійні групи дозвілля, специфічні системи та їх незалежні підсистеми та елементи, а також індустрії дозвілля.

Усе це зумовлює використання трьох основних методів дослідження рекреаційної географії:

- середовищний підхід (вивчення фізико-економіко-географічних основ рекреаційної діяльності);
- діяльнісний підхід (вивчається характер і особливості діяльності людей під час відпочинку);
- суб'єктивний підхід (вивчається сприйняття людиною рекреаційного середовища і його особливості).

Таким чином, рекреаційна географія — це комплексна географічна наука і навчальна дисципліна, що вивчає регіональну організацію господарства дозвілля та особливості дозвілльєвої діяльності людини на певній території —

територіальні системи дозвілля різних типів і рівнів. В основному рекреаційна географія досліджує:[20]

- Закономірності формування, функціонування, динаміка, розміщення та види ТРС;
- Властивості ТРС та її окремих елементів;
- Рекреаційну діяльність її види і форми та територіальну диференціацію рекреаційних потреб населення;
- Рекреаційні міграції населення;
- Рекреаційні ресурси, методи їх оцінки та використання;
- Екологічні наслідки рекреаційної діяльності та принципи рекреаційного природокористування;
- Розробляє принципи оптимального функціонування рекреаційного господарства.

Основним конструктивним завданням цієї науки є раціональність і здійснення дозвіллевого районування, визначення дозвілєвої функції території та географічного поділу праці у сфері дозвілля і туризму, координація розвитку економіки суміжних відомств, а також інформаційно-дозвілєвий процес. оптимізувати використання різноманітних рекреаційних ресурсів[2].

Фактично можна виділити чотири основні напрями дослідження рекреаційної географії, які забезпечують вирішення певних наукових і практичних завдань:

- Теоретичний — визначає закономірності формування, функціонування, розвитку, розміщення, типу та своєрідності; окремі елементи ТРС; принципи та критерії розвитку та вдосконалення рекреаційного районування; класифікацію видів і форм рекреаційної діяльності; класифікацію рекреаційних ресурсів; удосконалення концепцій. і термінове обладнання;
- Методичні - Удосконалення та розробка нових методів дослідження та проектування ТРС, визначення параметрів дослідження,

прийомів і методів оцінки територіальних рекреаційних систем та їх окремих елементів;

- Конструктивний — прогнозування розвитку економіки дозвілля; здійснення зонування дозвілля; формування регіонально диференційованих нормативів видовищного навантаження;
- Інформаційний — накопичує інформацію про окремі зони відпочинку та регіони та відстежувати зміни.

Таким чином, на відміну від інших наукових і освітніх дисциплін, які цікавляться певними аспектами функціонування економіки дозвілля, географія дозвілля об'єднує загальні знання, поєднуючи специфічні атрибути з унікальними складностями. Географія дозвілля дає найбільш повну картину дозвілля.

Деякі об'єкти знаходяться не тільки на певній території. Вона наділяє їх новим суспільно-географічним характером, вираженим найбільшою мірою як географічна форма руху матеріалу, як певна суто географічна (просторово-територіальна) синергія.

Специфічним об'єктом вивчення географії дозвілля є галузева (загальна) або просторово-територіальна форма організації дозвілля і туризму на певній частині різних таксономічних рівнів нашої планети. Наприклад, ви можете вивчити географічну організацію індустрії азартних ігор у Сполучених Штатах або провести комплексне дослідження економіки дозвілля у Франції чи Сардинії, Італія[20, с. 24].

1.2. Сутність планування рекреаційної сфери територіальних громад

Процес глобалізації світової економіки запровадив нові парадигми та змінив рівень відповідальності за місцевий розвиток. Глобалізація світової економіки призвела до посилення ролі громад у місцевому та національному економічному розвитку. Наше суспільство усвідомило, що розвиток України залежить від здатності та зацікавленості громади брати участь у місцевому розвитку. Завершення процесу децентралізації та реформи самоврядування,

ефективне впровадження універсального принципу місцевого самоврядування покладуть на лідерів громад додаткову відповідальність за розвиток.

В останні роки планування рекреаційних просторів у територіальних громадах набуло все більшого значення через зростаюче визнання переваг відпочинку для фізичного та психічного благополуччя. Суть планування рекреаційної сфери територіальних громад полягає у створенні та утриманні просторів, які сприяють дозвіллю та сприяють соціальній взаємодії. Ефективне планування гарантує, що ці простори є доступними, безпечними та належним чином обладнаними для задоволення різноманітних потреб і вподобань членів громади.

Територіальні громади мають перетворитися з об'єктів управління на суб'єкти управління та самостійно гарантувати свої можливості. Громади територій відповідатимуть за планування свого розвитку, економічного майбутнього та добробуту. Тому вкрай важливо, щоб місцева влада розуміла особливості сучасного розвитку та набувала необхідних знань, інформації, навичок і досвіду для забезпечення більшої конкурентоспроможності своїх громад [2].

Одним із ключових аспектів планування рекреаційної сфери є визначення відповідних місць для рекреаційних просторів у межах територіальних громад. Це передбачає оцінку існуючої інфраструктури, щільності населення та демографічних характеристик для визначення найбільш підходящих місць для рекреаційних об'єктів. Крім того, під час вибору місць для рекреаційних місць також слід враховувати такі міркування, як вплив на навколишнє середовище, правила землекористування та переваги громади.

Іншим важливим аспектом планування рекреаційної сфери є проектування та планування рекреаційних закладів. Дизайн цих просторів має ґрунтуватися на потребах і вподобаннях членів громади, а також на таких міркуваннях, як доступність, безпека та сталість. Наприклад, рекреаційні простори мають бути розроблені для різноманітних заходів, таких як спорт,

пikніки та соціальні збори, і повинні бути доступними для людей будь-якого віку та здібностей.

Суть планування в рекреаційній сфері:

1. Планування рекреаційних просторів у територіальних громадах має ґрунтуватися на принципах справедливості та соціальної справедливості. Це означає забезпечення того, щоб усі члени громади, незалежно від віку, доходу чи походження, мали рівний доступ до місць відпочинку та можливостей. Це може включати надання субсидій або стипендій для осіб з низьким рівнем доходу, впровадження програм для молоді групи ризику або партнерство з місцевими організаціями для сприяння інклюзивності та доступності.
2. Розташування та дизайну, утримання та управління рекреаційними просторами є вирішальними складовими ефективного планування в рекреаційній сфері. Регулярне технічне обслуговування гарантує, що рекреаційні об'єкти залишаються безпечними, чистими та функціональними, тоді як ефективне управління допомагає сприяти ефективному використанню цих приміщень і запобігати неправильному використанню чи недбалості. Крім того, залучення громади та участь у плануванні та управлінні рекреаційними просторами може сприяти вихованню почуття власності та гордості серед членів громади.
3. Планування в рекреаційній сфері виходить за межі фізичної інфраструктури рекреаційних закладів і охоплює програмування та заходи, які сприяють залученню громади та соціальній згуртованості. Це може включати організацію спортивних турнірів, культурних фестивалів або днів прибирання громади, які об'єднують членів громади та сприяють почуттю причетності та єдності. Пропонуючи різноманітні можливості для відпочинку та заходів, планувальники можуть заохотити членів спільноти

досліджувати нові інтереси, налагоджувати зв'язки з іншими та покращувати якість свого життя.

4. Планування в рекреаційній сфері також полягає в сприянні сталим практикам та піклуванні про навколишнє середовище. Це може включати реалізацію зелених ініціатив, таких як програми переробки, енергозберігаюче освітлення та методи ландшафтного дизайну, які покращують біорізноманіття та збереження. Інтегруючи стійкість у планування рекреаційних просторів, планувальники можуть допомогти створити більш здорові та стійкі громади, які поважають і захищають природне середовище.
5. Планування в рекреаційній сфері вимагає співпраці та партнерства між різними зацікавленими сторонами, включаючи державні установи, некомерційні організації, бізнес та громадські групи. Працюючи разом, ці зацікавлені сторони можуть використовувати свої ресурси, досвід і мережі для підтримки планування та впровадження ініціатив у сфері відпочинку, які приносять користь громаді в цілому. Співпраця також допомагає гарантувати, що рекреаційні простори проектуються та керуються таким чином, який відображає потреби та пріоритети членів громади.

Стратегія вважається основою для поточних та розроблення нових промислових планів, річних планів економічного та соціального розвитку регіону, спрямованих на забезпечення подальшого розвитку громади. Методологічно процес формування стратегії базується на нормативному акті: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 932 «Про затвердження Порядку формування стратегій регіонального розвитку та їх моніторингу та оцінки»; Методичні пропозиції щодо формування стратегій регіонального розвитку, затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29.07.2002 р. № 224, Бюджетного кодексу України та Закону про самоуряд України Орієнтація та реалізація стратегічно важливих цілей на забезпечити розвиток Території[8].

Основні висновки процесу стратегічного планування:

- Стратегія є потужним інструментом, який може об'єднати бізнес-лідерів, посадових осіб місцевого самоврядування та звичайних громадян для створення державно-приватного партнерства, яке позитивно впливає на місцеве бізнес-середовище та конкурентну позицію громад, а також вирішує інші проблеми, пов'язані з життям усіх питань громадянського рівня.
- Стратегія наголошує на конкурентних перевагах територій громад, які базуються на наявних природних, матеріальних, фінансово-економічних, трудових, соціальних та інтелектуальних ресурсах, які за належної організації та спільними зусиллями можна використати для вирішення актуальних проблем місцевого економічного розвитку. Таким чином, стратегія фокусується на напрямках, які пропонують найбільші можливості для майбутнього економічного розвитку регіону. Економічний розвиток передбачає створення сприятливого бізнес-середовища та створення умов для довгострокових інвестицій, які сприятимуть економічному зростанню та покращенню якості життя в громаді.
- Питання залучення інвестицій, розвитку місцевого бізнесу, розвитку інфраструктури, забезпечення гідної якості життя настільки взаємопов'язані, що успіх у цих питаннях можливий лише за умови їх розгляду як цілісної системи. Покращення в одній із проблем сприятиме покращенню інших.
- Стратегія пов'язана з іншими документами стратегічного характеру, місцевими та регіональними планами, які затверджені та виконуються відповідними відомствами.

Підсумовуючи, сутність планування у рекреаційній сфері територіальних громад полягає у створенні інклюзивних, сталих та яскравих просторів, які сприяють фізичному та психічному благополуччю, соціальній взаємодії та згуртованості громади. Беручи до уваги такі фактори, як розташування, дизайн,

управління, справедливість, програмування, стійкість і співпраця, планувальники можуть розробити рекреаційні простори, які збагатять життя членів громади та сприятимуть загальній якості життя в територіальних громадах. Ефективне планування у сфері відпочинку має важливе значення для створення здорових, пов'язаних і стійких спільнот, а також для забезпечення того, щоб усі люди мали доступ до можливостей дозвілля, відпочинку та соціальної участі.

1.3. Організаційні аспекти та методи управління рекреаційною системою.

Організаційні аспекти управління рекреаційною системою відіграють вирішальну роль у забезпеченні безперебійної роботи та успішності таких систем. Рекреаційні системи є складними об'єктами, які вимагають ретельного планування, координації та управління, щоб забезпечити найкращий досвід для користувачів.

Одним із ключових організаційних аспектів управління рекреаційною системою є розподіл ресурсів. Це передбачає визначення того, як ресурси, такі як фінансування, персонал, приміщення та обладнання, будуть розподілені між різними сферами в системі. Ефективний розподіл ресурсів має важливе значення для того, щоб система працювала ефективно та результативно, а користувачі отримували найкращий досвід.

Ще один важливий організаційний аспект – комунікація. Ефективне спілкування має важливе значення для того, щоб усі співробітники були на одній сторінці та працювали для досягнення спільних цілей. Чітке та відкрите спілкування допомагає запобігти непорозумінням і конфліктам, а також гарантує, що кожен знає про свої ролі та обов'язки в системі.

На додаток до розподілу ресурсів і комунікації, лідерство є ще одним важливим організаційним аспектом управління рекреаційною системою. Сильне й ефективне керівництво є необхідним для забезпечення спрямування, прийняття рішень і спрямування системи до її цілей. Гарне керівництво допомагає надихати та мотивувати співробітників, сприяти створенню

позитивної робочої атмосфери та гарантувати безперебійну та ефективну роботу системи.

Іншим ключовим організаційним аспектом управління рекреаційною системою є планування та стратегія. Добре продуманий і комплексний план необхідний для встановлення цілей і завдань, визначення проблем і можливостей, а також визначення того, як розподілятимуться ресурси. Стратегічне планування допомагає гарантувати, що система здатна адаптуватися до мінливих обставин і продовжує забезпечувати високоякісні умови для користувачів.

Також навчання та розвиток працівників є критично важливими організаційними аспектами управління рекреаційною системою. Забезпечення співробітників необхідною підготовкою та ресурсами для ефективного виконання роботи має важливе значення для забезпечення безперебійної роботи системи та надання користувачам позитивного досвіду. Постійне навчання та розвиток допомагають покращити навички та знання персоналу, підвищити продуктивність і підвищити моральний дух.

Ще одним важливим організаційним аспектом є управління ризиками. Рекреаційні системи за своєю суттю є ризикованим середовищем, з потенційною можливістю нещасних випадків, травм та інших надзвичайних ситуацій. Ефективне управління ризиками передбачає виявлення потенційних ризиків, впровадження заходів для їх пом'якшення та наявність процедур для реагування на надзвичайні ситуації. Належне управління ризиками допомагає забезпечити безпеку та благополуччя користувачів і співробітників, а також захищає репутацію системи.

Залучення зацікавлених сторін є ключовим організаційним аспектом управління рекреаційною системою. Взаємодія із зацікавленими сторонами, такими як користувачі, члени спільноти та місцеві органи влади, має важливе значення для побудови відносин, отримання підтримки та забезпечення відповідності системи потребам і очікуванням зацікавлених сторін. Ефективне

залучення зацікавлених сторін допомагає виховувати почуття співтовариства та власності, а також забезпечує стійкість системи в довгостроковій перспективі.

Оцінка продуктивності та моніторинг є важливими організаційними аспектами управління рекреаційною системою. Регулярний моніторинг і оцінка продуктивності системи допомагає визначити сильні та слабкі сторони, оцінити прогрес у досягненні цілей і прийняти обґрунтовані рішення щодо розподілу ресурсів і стратегічного планування. Хороша оцінка продуктивності та моніторинг допомагають переконатися, що система продовжує працювати ефективно та результативно.

Одним із найважливіших завдань вирішення проблеми неощадливого використання територій та об'єктів громади є створення системи планування та регулювання рекреаційних навантажень, зокрема визначення допустимих навантажень природно-заповідних територій при організації туристичних, екскурсійних та заходів. Щоденна розвага для мас. Останнє неможливе без встановлення науково обґрунтованих норм збалансованих рекреаційних навантажень у природних комплексах [4]. Проте я встановила, що існуючі на сьогодні норми, що обмежують рекреаційні навантаження в природних комплексах, не є єдиною системою. На мою думку, планування земель і об'єктів рекреаційного призначення має включати такі основні заходи:

- інвентаризацію потенційних територій та об'єктів рекреації (видів флори і фауни, археологічних, історичних, культурних, геологічних та інших визначних пам'яток);
- виявлення цільових категорій відвідувачів територій та об'єктів, визначення доцільності видів відпочинку, туризму;
- аналіз рівня розвитку рекреаційної інфраструктури територій та об'єктів;
- розроблення системи плати за відвідування територій та об'єктів, а також надання відповідних послуг;

- оцінку доцільності господарського використання відповідних природних ресурсів (мисливських, рибацьких, лікувальних тощо) внаслідок створення умов для рекреації;
- прогноз ступеню уразливості екосистем і можливих екологічних перешкод під час розвитку рекреації;
- розроблення планів розвитку рекреації та туристичної інфраструктури (робота з місцевим населенням, підготовка екскурсоводів, рекламно-інформаційне та кадрове забезпечення, маркетинг та просування туристичних продуктів).

Створення максимально зручної інфраструктури для туризму або відпочинку сприяє: розвитку та охороні природно-заповідних територій; задоволенню різноманітних потреб місцевих жителів і приїжджих туристів (туризм і відпочинок, розваги, освіта, навчання тощо), як поточних, так і довгострокових потреб. ; Збільшення прибутковості за рахунок використання територій і ресурсів для забезпечення власної діяльності та розвитку [1].

Водночас це забезпечує створення більшої кількості робочих місць для місцевого населення та збільшує надходження до місцевого та державного бюджетів.

Основою для розвитку організованої рекреаційної діяльності є туристична інфраструктура. Це запобігає неконтрольованому поширенню туристичної діяльності на територіях і об'єктах, що часто призводить до порушення природного і культурного середовища, а в окремих випадках і до погіршення умов життя місцевого населення. Найпоширенішим серед територій та об'єктів територіальної громади є природокористування туристично-пізнавального типу, що сприяє розвитку інтелектуальних і духовних сил людини, її зростанню та прилученню до природних і культурних цінностей[5].

Уявне природокористування туристами пов'язане зі значними, але короткочасними рекреаційними навантаженнями на природні комплекси та об'єкти культурної спадщини. Для ефективного розвитку необхідна добре

розвинена інфраструктура: протяжні та добре обладнані дороги, стежки, стежки, інженерні комунікаційні мережі, системи зв'язку, комплекси засобів життєзабезпечення та оздоровлення тощо.

Запорукою успішного функціонування закладів громади краю є надання відвідувачам максимально комплексних послуг. Туристична інфраструктура закладу складається з комплексу об'єктів і засобів для розміщення туристів, транспорту, харчування, розваг, а також природних, історичних, соціальних, культурних об'єктів і пам'яток у межах закладу[9].

Запорукою успішного функціонування закладів громади краю є надання відвідувачам максимально комплексних послуг. Туристична інфраструктура закладу складається з комплексу об'єктів і засобів для розміщення туристів, транспорту, харчування, розваг, а також природних, історичних, соціальних, культурних об'єктів і пам'яток у межах закладу [18].

1.4 Інноваційні підходи та технології в рекреаційному плануванні

Інновації у плануванні рекреації - це нові та креативні підходи і технології, що впроваджуються для покращення рекреаційного досвіду людей у різних умовах. Ці інновації дозволяють більш ефективно планувати рекреаційні заходи та простори, що в кінцевому підсумку призводить до покращення користувацького досвіду. Зі стрімким розвитком технологій та змінами в потребах і вподобаннях людей, дуже важливо, щоб планувальники відпочинку йшли в ногу з останніми тенденціями та розробками, щоб забезпечити найкращий досвід для своїх клієнтів.

Одним з інноваційних підходів у плануванні відпочинку є використання технології географічних інформаційних систем (ГІС). ГІС дозволяє планувальникам аналізувати та візуалізувати просторові дані, допомагаючи їм приймати більш обґрунтовані рішення щодо дизайну та планування рекреаційних просторів. Наприклад, ГІС можна використовувати для визначення найбільш оптимальних місць розташування рекреаційних об'єктів на основі таких факторів, як доступність, щільність населення та вплив на навколишнє середовище. Ця технологія також може бути використана для

відстеження та моніторингу використання рекреаційних просторів, надаючи цінні дані, які можна використовувати для покращення планування в майбутньому[19].

Ще одна інноваційна технологія, яка використовується в плануванні відпочинку, — це віртуальна реальність (VR). VR дозволяє користувачам відчувати рекреаційні простори віртуально, даючи їм реалістичне уявлення про те, як це було б відвідати простір і взаємодіяти з ним особисто. Цю технологію можна використовувати для віртуальних турів рекреаційними об'єктами, допомагаючи користувачам візуалізувати простір і його зручності перед тим, як прийняти рішення відвідати їх особисто. VR також можна використовувати для проектування та тестування нових рекреаційних просторів, дозволяючи планувальникам вносити корективи та вдосконалення до початку будівництва.

Окрім технологічних інновацій, існують також нові підходи до рекреаційного планування, які зосереджуються на стійкості та збереженні навколишнього середовища. Наприклад, планування зеленої інфраструктури передбачає інтеграцію природних особливостей і систем у рекреаційні простори, допомагаючи мінімізувати вплив на навколишнє середовище та покращити загальну якість простору. Цей підхід може включати такі ініціативи, як зелені дахи, дощові сади та водопроникні тротуари, які допомагають зменшити ерозію, покращити якість води та створити середовища існування для диких тварин.

Крім того, залучення та участь громади є ключовими компонентами інноваційного планування відпочинку. Залучаючи жителів і зацікавлених сторін до процесу планування, планувальники можуть отримати цінну інформацію та відгуки, які можуть допомогти сформувати дизайн і розвиток рекреаційних просторів. Такий спільний підхід гарантує, що потреби та переваги громади враховуються, створюючи більш інклюзивні та стійкі місця для відпочинку.

Одним із прикладів успішного інноваційного проекту планування відпочинку є High Line у Нью-Йорку. Цей лінійний парк на підвищенні було

створено на території колишньої залізничної колії, перетворивши його на жвавий громадський простір, який став популярним місцем для місцевих жителів і туристів. Проект передбачав широке залучення громади та співпрацю з дизайнерами, архітекторами та екологами для створення унікального та сталого рекреаційного простору, який відображає потреби та бажання навколишньої громади.

Рисунок 1.1 High Line у Нью Йорку

Підсумовуючи, інноваційні підходи та технології відіграють вирішальну роль у посиленні зусиль у плануванні відпочинку. Слідкуючи за останніми тенденціями та розробками в технологіях і дизайні, планувальники можуть створювати більш ефективні, стійкі та інклюзивні рекреаційні простори, які забезпечують значущі враження для користувачів. Для планувальників відпочинку важливо застосовувати інновації та креативність у своїй роботі, щоб задовольнити потреби та очікування людей, що постійно змінюються, у сучасному суспільстві. Впроваджуючи нові технології та підходи до своїх процесів планування, планувальники можуть створювати функціональні та приємні простори для відпочинку, що зрештою покращує якість життя для всіх, хто ними користується.

РОЗДІЛ II. ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ПУТИЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Чинники формування об'єктів рекреаційної сфери на території Путильської територіальної громади

Розглядаючи недоліки існуючих методів визначення факторів впливу регіональної рекреаційної системи, варто зазначити, що всі вони взаємопов'язані і можуть розглядатися лише окремо з точки зору посилення чи послаблення позитивного впливу. негативний. Узагальнюючи ці методи, чинники розвитку системи розваг можна розділити на: соціально-економічні, демографічні, ресурсоекологічні, геополітичні та соціальнопсихологічні.

До групи соціально-економічних факторів відносяться вплив певного рівня цін на рекреаційні території, вплив на рекреаційні послуги, їх економічна доступність для різних груп населення. Середній дохід населення регіону суттєво впливає на вартість та різноманітність доступних розважальних послуг та розвиток регіону в тому чи іншому напрямку. Тобто зростання реальних доходів населення призводить до зростання платоспроможного попиту, а розважальні послуги відіграють важливу роль у структурі споживання. Загалом покращення економічної та фінансової ситуації в країні призводить до збільшення особистих доходів, що, у свою чергу, призводить до більшої кількості рекреаційних заходів, залежно від частини доходу, що виділяється на розваги, що збільшує частку коштів, що виділяються на розваги. для оплати розважальних послуг [24].

Розвиток рекреаційної системи району залежить також від стану його матеріально-технічної бази, основними особливостями якої є забезпеченість засобами розміщення, підприємствами громадського харчування, роздрібною торгівлею, яка є частиною матеріального виробництва, що безпосередньо відповідає потреби у розвагах і транспорті (залізничні, автомобільні, повітряні, річкові, морські), гілки доріг та їх якості. Зрозуміло, що оновлення матеріально-технічної бази санаторіїв, пансіонатів, баз відпочинку, розширення системи

музеїв і заповідників, поліпшення і підвищення якості транспортного сполучення, будівництво доріг вимагає величезного накопичення капіталу, збільшення капітальних вкладень і їх ефективне використання. Однак важливо відзначити, що курорти з меншою кількістю туристів менш привабливі для інвестицій. Часто інвестування в найкращі курорти для зменшення бізнес-ризиків призводить до потоку покинутих рекреаційних об'єктів, які залишаються занедбаними.

Демографічні фактори враховують вікову структуру населення (співвідношення дітей, дорослих і пенсіонерів), стать, народжуваність, смертність, природний рух населення та середню тривалість життя. Врахування статевовікової структури населення дозволяє визначити частку населення (основних споживачів розважальних послуг), на яку в першу чергу будуть спрямовані потреби діяльності розважального бізнесу. До 2020 року старіння населення світу досягне свого піку. У цей період в європейських країнах 25% населення буде старше 60 років (порівняно з 7% у 1950-х роках) [7]. В Україні також відносно старе населення, але, на відміну від європейських країн, де розваг для пенсіонерів стає все більше, в Україні їх стає все менше через нижчий рівень доходів пенсіонерів. Більшість споживачів розважальних послуг в Україні – працездатні особи працездатного віку.

Рівень зайнятості в регіоні також істотно впливає на розвиток системи розваг. Проблема збільшення зайнятості робочої сили може бути вирішена шляхом залучення додаткової робочої сили в самі підприємства розваг і в підприємства, які вони обслуговують.

До цієї групи факторів слід віднести і проблему відтоку постійного населення. Як відомо, основними умовами для проведення рекреаційної діяльності в тій чи іншій місцевості, крім сприятливих природних факторів, є також умови проживання місцевих жителів. Проте низькі зарплати, проблеми з працевлаштуванням та безперспективність життя призвели до поступового зменшення кількості постійного населення, а відтак і привабливості зони відпочинку. Значна частина найактивнішого населення виїжджає в інші регіони

та за кордон у пошуках тимчасового чи постійного місця проживання, тим самим відриваючись від споживачів українських розважальних послуг. Тому при формуванні регіональної політики щодо розвитку системи розваг необхідно враховувати особливості імміграційного процесу.

Важливим фактором є зміна співвідношення міського та сільського населення. Урбанізація сприяє підвищенню інтенсивності рекреаційної діяльності у великих містах, а за інтенсивністю сільські поселення та малі міста значно поступаються їм. Чим менший населений пункт, тим менша інтенсивність рекреаційної діяльності та відпочинку мешканців. Для сільських жителів і жителів невеликих міст розважальні заходи зазвичай проводяться в межах адміністративно-географічних районів, штатів або територій [3].

До групи ресурсно-екологічних факторів відносять екологічні фактори. По-перше, це доступність розважальних ресурсів – розважальних ресурсів. Для розміщення розважальних закладів більше підходять території з вищими екологічними показниками. Відпочиваючі є активними споживачами розважальних ресурсів. Тільки в спеціальній зоні, віддаленій від постійного місця проживання, він може повноцінно розслабитися і отримати максимум розваг[10]. Для цих територій характерні мальовничі ландшафти, контрастність ландшафтних форм, наявність і доступність гідрологічних і топографічних об'єктів, сприятливі природно-кліматичні умови. З огляду на це, найбільш привабливими для розміщення атракціонів будуть місця зі сприятливими умовами для збирання грибів, ягід, риболовлі та полювання, пляжного відпочинку тощо.

Геополітичні фактори. Вони не останнє значення в сучасному світі. Практично всі країни світу мають дохідну лінію бюджету у вигляді доходів від туризму та доходів від використання закладів відпочинку. Геополітичні фактори характеризують доступність тих чи інших рекреаційних зон для різних груп населення. На цей показник може впливати зовнішня та внутрішня політика країни щодо переміщення людей з рекреаційною та туристичною метою (тривалість та складність оформлення туристичної візи в країну,

кількість документів, які для цього необхідно зібрати), наприклад це різні засоби пересування (літак, потяг, дорога тощо).

Соціально-психологічні. Ця сукупність факторів враховує менталітет і традиції людей, які проживають на тій чи іншій території. З економічної точки зору менталітет, традиції і звички визначають попит на ту чи іншу форму розваги. У свою чергу, це впливає на його зручність і популярність. Проте сліпе слідування стереотипам при плануванні розвитку рекреаційних територій на території може призвести до зниження рекреаційної цінності, а отже, до зниження її ефективності. Це необхідно враховувати при плануванні зон відпочинку, але з часом уподобання можна змінити, скеровуючи їх у правильному напрямку. Звичайно, це коштує дорожче і термін окупності довший, але при правильному виконанні може гарантувати довгостроковий результат і задовольнити соціально-економічні потреби людей [7].

Для збільшення кількості туристів і максимальної віддачі рекреаційних ресурсів необхідно ефективно використовувати особливості рекреаційних територій, зокрема функціональну різноманітність, поєднання різних видів рекреації та кругообіг. Функціональна різноманітність є основною ознакою дозвілля. Сьогодні розрізняють рекреаційні функції: лікувальну (спрямовану на відновлення здоров'я людини), пізнавальну (спрямовану на розвиток духовних можливостей особистості) і спортивну (спрямовану на зміцнення фізичних сил людини). Сьогодні існує багато варіантів поєднання різних видів активного відпочинку, оскільки будь-який вид діяльності чи сфери можна певною мірою використати для відновлення фізичних чи психічних сил. Періодичність є однією з найважливіших характеристик регіональної розважальної системи. Рекреаційні об'єкти на Території повинні бути повністю відновлені вчасно для їх наступного використання, або їх використання не повинно повністю зменшувати їх цінність[10]. Якщо ці вимоги не будуть виконані, постачальник послуг розваг повинен буде заплатити за відновлення місця розваг до початкового стану.

Варто зазначити, що всі перераховані вище чинники формування та розвитку рекреаційної системи території та її властивостей будуть ефективно працювати лише за наявності на території спеціального об'єкта – атрактора. За визначенням С. Боголюбова, атрактор – це розташований на певній території об'єкт або комплекс об'єктів, що володіють різноманітними властивостями, що представляють інтерес для туристів і відпочиваючих, на основі яких формується привабливість з метою відвідування об'єкта. [3].

2.2. Галузева структура рекреаційної сфери Путильської територіальної громади

Рекреаційна сфера включає у себе наступні галузі:

- Туризм – організація подорожей з метою відпочинку, пізнання культури, історії та природи.
- Готельно-ресторанна індустрія – надання послуг гостинності, проживання, харчування та розваг в готелях, ресторанах, кафе, барами, нічних клубах.
- Розважальна індустрія – організація різноманітних розважальних заходів, таких як концерти, вистави, кінотеатри, парки розваг, атракціони.
- Спортивна індустрія – організація спортивних заходів та змагань, в тому числі різними видами спорту, фітнес-клубами та студіями йоги.
- Екскурсійна індустрія – організація екскурсій та пішохідних турив по цікавим місцях міст та культурних пам'яток.
- Послуги з організації відпочинку – включають у себе надання послуг для відпочинку в житлових комплексах, готелях, пансіонатах та санаторіях.
- Сфера дозвілля – організація занять, що не пов'язані зі спортом, таких як мистецтво, культура, кіно, бібліотеки та клуби.

- Туристична та рекреаційна інфраструктура – включає у себе створення та підтримку туристичної та рекреаційної інфраструктури, такої як транспортні засоби, авіакомпанії, маршрутизація, встановлення маяків та картографію.

Рекреаційна сфера Путильської територіальної громади складається з наступних галузей:

1. Туризм - на території громади знаходиться декілька гірських курортів, які пропонують відпочинок і лікування.
2. Активний відпочинок - на території громади є можливість займатися спортом, зокрема ходити в походи, польові ігри, літні та зимові види спорту (лижний спорт, сноубординг тощо).
3. Розваги - на території громади є розважальні заклади, кафе, парки, кінотеатри, атракціони, басейни та інші заклади для сімейного відпочинку.
4. Культурно-історичний відпочинок - на території громади знаходяться музеї, пам'ятки архітектури, пам'ятники, храми та інші історичні місця, які можна відвідати для освіти та культурного відпочинку.

Наприклад є маршрути для прогулянок та походів:[14] [Додаток А]

Путила-Голошина через гору Мороза

Село Путила - хребет Гробище - гора Буракова - гора Мороза - село Голошина

Тривалість: 6 годин.

Довжина маршруту: 16 кілометрів, перепад висот - 700 метрів.

Маршрут починається з Путили і йде хребтом Гробище до гір Бураково та Мороз, звідки спускається до прикордонного села Голошина.

На цьому маршруті можна побачити краєвиди хребтів і вершин, музей Юрія Федьковича в Путилі, прогулятися хвойним лісом.

Путила-Голошина через гору Баштога

с.Путила - с.Рижа - гора Стайки - гора Баштога - вхід струмка Лопушна - с.Голошина.

Тривалість: 6 годин.

Довжина маршруту: 18 кілометрів, перепад висот - 730 метрів.

Маршрут починається від села Путили, проходить через село Рижа, піднімається на гори Стайки та Баштога, перетинає гирло потоку Лопушна до Голошина.

На цьому маршруті можна оглянути гірські краєвиди з вершин, музей Юрія Федьковича в Путилі та прогулятися хвойними лісами.

Путила-Нижній Яловець

село Путила — село Рижа — гора Рижа Путилівська — гора Стайки — гора Випчина — потік Лопушна — село Нижній Яловець.

Тривалість: 8 годин.

Довжина маршруту: 25 км, перепад висот - 715 м.

Маршрут починається з Путили, проходить через село Рижа на гори Рижа Путилівська, Стайки та Випчина, спускається — вздовж потоку Лопушна до села Нижній Яловець.

На цьому маршруті можна побачити краєвиди гірських вершин, а також музей Юрія Федьковича в Путилі.

Путила-Шепіт

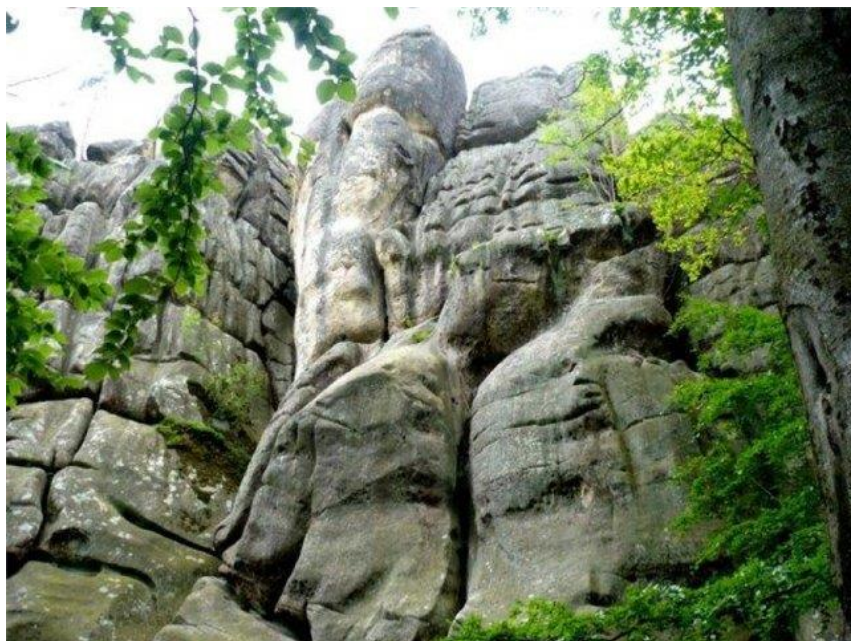
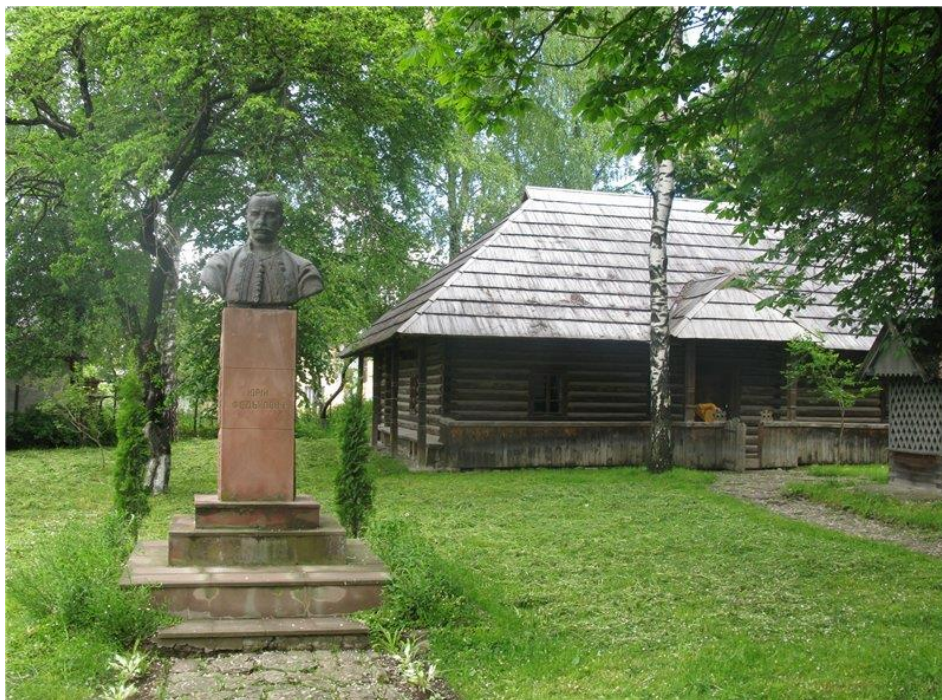
Селище Путила — село Рижа — гора Рижа Путилівська — гора Лосова — гора Сена — гора Штивйора — гора Мелиш — село Шепіт

Тривалість: 2 дні.

Довжина маршруту: 32 км, перепад висот — 790 м.

Маршрут починається у Путилі і селом Рижа виходить до гір Рижа Путилівська, Стайки та Випчина; спуск — потоком Лопушна до села Шепіт, яке розташоване неподалік від пункту пропуску на територію Румунії.

На маршруті можна оглянути краєвиди з вершин, музей-садибу Юрія Федьковича у Путилі, геологічний заказник та водоспад Сучавський Гук на околиці Шепоту[14].

2.3. Елементи територіальної структури рекреаційної сфери Путильської територіальної громади

Путильська територіальна громада розташована в Чернівецькій області України і складається з кількох населених пунктів. Галузева структура громадського дозвілля краю включає такі елементи:

- Туризм і готельний бізнес. В Путилі та інших населених пунктах є готелі та мотелі, які пропонують різні види розміщення: від простих

номерів до розкішних апартаментів. Більшість готелів знаходяться недалеко від гірських схилів, які приваблюють багатьох туристів.

- Ресторани та кафе. В Путилі та інших населених пунктах є декілька ресторанів, кафе та закусочних. Вони пропонують різноманітні страви, включаючи місцеві страви, які можна спробувати лише в цьому регіоні.
- Екскурсійні програми. У Путилі та її довкіллі є багато цікавих місць для відвідування, включаючи гірські озера, водоспади та історичні пам'ятки. Для туристів пропонуються екскурсійні програми, які включають в себе транспорт, гідів та входні квитки.
- Активний відпочинок. В Путилі та її довкіллі є можливості для активного відпочинку, зокрема, гірськолижний спорт, гірський туризм, велосипедні прогулянки та інші види спорту.
- Розваги для дітей. В Путилі та її довкіллі є дитячі майданчики та інші розважальні програми для дітей.
- Медичний туризм. У Путилі є курорт, який спеціалізується на лікуванні захворювань дихальних шляхів та інших захворювань. Тут також пропонуються процедури з грязевої терапії та фізіотерапії.

Загалом Путила оточена горами та стародавніми лісами. Тутешні гори (Яровиця, Жупани, Чорний Діл та ін.) є найвищою точкою Буковинських Карпат, які очолює гора Піп-Іван висотою 1582 метри над рівнем моря. На схилах букових, ялицевих та смерекових лісів живуть справжні «старики» віком 300-400 років, висотою до 50 метрів, таїться справжній казковий світ. Якщо є лісові ельфи, ельфи та інші легендарні істоти, то вони повинні жити тут - в дрімучому лісі первозданної чистоти і первозданної краси. Ну а з більш «простих» мешканців лісу можна побачити кабанів, козуль, карпатських оленів, борсуків, лисиць та інших тварин, у тому числі рідкісних і червонокнижних. [11].

Путила славиться своїми природними пам'ятками. Серед них кам'яні водоспади, величезне і вражаюче видовище, яке можна побачити всюди в лісах і долинах, найбільший з яких сягає 30 метрів у висоту – це скеля Кам'яна Багачка. Гуляючи лісом, ви знайдете й інші дива – незліченну кількість глухих лісових печер, де випадково переховувався сам Олекса Довбуш, водоспади з кришталево чистою водою і навіть є гірське озеро! Однією з найвідоміших пам'яток Путили є озеро Буковинське око, дзеркальне озеро, яке займає цілий гектар.

Це ідеальне місце для ледачих і активних туристів. Якщо перші обмежуються кисневими ваннами (шкідливих промислових підприємств тут немає), то другим сам Бог велить займатися верховою їздою, скелелазінням, рафтингом чи байдарками по Путилі чи Черемошу.

Також тут є еко-курорт Хутір Тихий

Це неповторна краса Карпат на Буковині; відпочинок та оздоровлення в найкращій екологічній обстановці в Україні: в радіусі 100 км немає жодного промислового підприємства; проживання не в готельному номері, а на висоті. Приватні двоповерхові котеджі на 4 та 6 місць на висоті 1050 м; Унікальна мінеральна вода, аналогів якій немає в Україні; Органічна їжа в ресторані національної та європейської кухні; Затишно, комфортно, безпечно, якісне обслуговування та знаменитий Хусу Сеульці гостинні; катання на конях, лижах, зимових шинах, снігоходах, полювання, риболовля, рафтинг, тролінг, збирання грибів та ягід, сафарі на джипах, гірські велосипеди, пошуки легендарного «Короля Гуссурів» Лук'яна Кобіліци скарби, стрільба з лука, використання пневматичної зброї) [23].

Тому галузева структура зони відпочинку громади на території Путильщини включає багато різноманітних елементів, що пропонують різноманітні види послуг та розваг туристам.

2.4 Соціокультурний контекст розвитку рекреаційної сфери Путильської громади

Розвиток рекреаційної сфери в Путильській громаді не може бути відокремлений від соціокультурного контексту місцевого населення, його традицій та культурних цінностей, а також місцевої культурної спадщини та національної ідентичності.

Ось огляд традицій та культурних цінностей, які впливають на розвиток рекреаційної сфери:

Традиції та обряди:

Путильська громада багата на традиції та обряди, які відображаються у святкуваннях, релігійних святах та інших подіях. Різноманітні святкування, такі як весілля, різдвяні свята, Покрова та інші, створюють певний культурний контекст, що може впливати на рекреаційну активність[16].

Місцева кухня та гастрономічні традиції:

Кулінарні традиції в Путильській громаді відіграють важливу роль у формуванні культурного образу регіону. Місцева кухня може стати привабливим аспектом рекреаційного туризму, пропонуючи туристам можливість спробувати автентичні страви та продукти.

Фольклор та мистецтво:

Фольклорні традиції, такі як народні пісні, танці, ремесла та різні рукодільні традиції, є складовою культурної спадщини Путильської громади. Розвиток рекреаційної сфери може включати заходи зі збереження та пропаганди цих традицій, таких як фольклорні фестивалі, майстер-класи та інші події.

Релігійні та духовні практики:

Релігійні обряди та духовні практики мають велике значення для місцевого населення. Ці аспекти можуть впливати на вибір рекреаційних активностей та місць відпочинку, а також на розробку тематичних туристичних маршрутів.

Врахування цих традицій та культурних цінностей у розвитку рекреаційної сфери допоможе зберегти та підтримати унікальний характер та ідентичність місцевої громади, а також залучити більше туристів, які цікавляться автентичними культурними досвідами.

Розглядаючи місцеву культурну спадщину та національну ідентичність Путильської громади, важливо враховувати її багату історію, традиції, культурні цінності та міжетнічну взаємодію.

Історичний контекст та культурні пам'ятки:

Путильська громада має багату історію, яка відображається у її архітектурних та культурних пам'ятках. Серед них можна виділити дерев'яні

церкви, старовинні будівлі, пам'ятники археології, які свідчать про розвиток місцевої культури та життя попередніх поколінь.

Традиції та обряди:

У Путильській громаді збереглася різноманітна система традицій та обрядів, які передаються з покоління в покоління. Це можуть бути святкування релігійних та національних свят, обряди весілля, поховання, обряди початку весняного сезону тощо.

Мовна та мовно-етнічна різноманітність:

В місцевій громаді можуть проживати представники різних етнічних груп, що приносить різноманітність у мову та культурні звичаї. Збереження мовної спадщини та підтримка міжетнічної гармонії важливі для зміцнення національної ідентичності. Загалом в Путильській територіальній громаді проживає 11 318 осіб, етнічні групи та кількість людей можна побачити в таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Етнічні група	Кількість	%
Українці	7639	67,4
Румуни	1363	12,5
Угорці	943	8,3
Роми	792	6,9
Поляки	305	2,6
Словаки	248	2,1
росіяни	28	0,2

Етнічні групи Путильської територіальної громади

Фольклор та народні звичаї:

Фольклорні традиції, такі як народні пісні, казки, легенди та інші народні твори, є важливим елементом культурної спадщини громади. Вони відображають уявлення та цінності місцевого населення[16].

Культурні заходи та події:

Різноманітні культурні заходи, такі як фестивалі, виставки, концерти, майстер-класи, сприяють збереженню та розвитку місцевої культурної спадщини та національної ідентичності.

Збереження та розвиток місцевої культурної спадщини та національної ідентичності є важливим завданням для зміцнення спільного духу та єдності місцевого населення, а також для привертання уваги та зацікавленості туристів в культурні та історичні аспекти громади[16].

РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПУТИЛЬСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

3.1. Функціонально-управлінська структура рекреаційної сфери Путильської територіальної громади

Будь-яка система, взята в цілому, певним чином упорядкована і організована, оскільки організованість є характеристикою всіх систем. Основним значущим проявом організації системи є її структура — внутрішня форма системи, яка є способом зв'язку та взаємодії її елементів один з одним. [19]. Структуризація як конфігурація підсистем усередині системи зумовлена властивою системі різноманітністю функцій і зв'язків, а також необхідністю «спрощення» надто складної територіальної структури системи для досягнення цілей управління[3]. Відповідно, розглядаючи логістичну рекреаційну систему, доцільно чітко визначити її структуру.

Управління зонами відпочинку громади на території Путили здійснюється органами місцевого самоврядування з використанням інформаційних технологій та інформаційно-комунікаційних систем. Крім того, в рамках управління рекреаційною сферою розробляються стандарти безпеки, кодекси поведінки міських громадських установ і рекреаційних закладів, вживаються заходи щодо підвищення культури безпеки та дотримання екологічних стандартів.

Рекреаційна сфера Путильської територіальної громади складається з наступних функціонально-управлінських одиниць:

1. Відділ культури та туризму, який здійснює наступні функції:
 - організація культурно-масових заходів, виставок, концертів та інших подій;
 - просування туристичного потенціалу громади та популяризація туристичних маршрутів;
 - забезпечення розвитку туристичної інфраструктури;
 - залучення інвестицій у туристичну галузь;

- співпраця з туристичними агентствами та іншими структурами.

2. Відділ фізичної культури та спорту, який здійснює наступні функції:

- організація спортивних змагань, турнірів та тренувань;
- підтримка спортивної інфраструктури;
- здійснення роботи зі спортивними клубами та дитячо-юнацькими спортивними школами;
- виявлення та підтримка талановитих спортсменів та команд.

3. Відділ парків і скверів, який здійснює наступні функції:

організація догляду за зеленими насадженнями, парками та скверами;

- розвиток та підтримка інфраструктури парків та скверів;
- організація заходів у парках та скверах;
- впровадження екологічних проектів та програм.

4. Відділ розвитку сільського господарства та агротуризму, який здійснює наступні функції:

- організація аграрної політики на території громади;
- впровадження інноваційних технологій у сільське господарство;
- підтримка та розвиток агротуризму;
- підтримка та розвиток сільських господарств, включаючи малий та середній бізнес;
- сприяння розвитку інфраструктури сільського господарства.

5. Відділ громадської безпеки та протидії незаконній забудові, який здійснює наступні функції:

- забезпечення громадської безпеки на території громади;
- попередження незаконної забудови та руйнування

Функціонально-управлінська структура рекреаційної сфери Путильської територіальної громади включає такі елементи:

- Місця відпочинку і розваг, такі як парки, сквери, бульвари, спортивні майданчики, дитячі майданчики, атракціони, розважальні заклади.
- Туристичні і спортивні заклади, такі як готелі, гірськолижні бази, спортивні клуби, велосипедні маршрути, туристичні маршрути.
- Здоров'язберігаючі заклади, такі як лікувально-оздоровчі заклади, спортивні комплекси, фітнес-центри, басейни.
- Культурно-освітні заклади, такі як бібліотеки, музеї, театри, кінотеатри, культурні центри.
- Муніципальні служби, які забезпечують обслуговування та покращення інфраструктури рекреаційної сфери, такі як міські служби зеленого господарства, комунальна поліція, відділ культури та туризму
- Волонтерські організації, які активно сприяють розвитку рекреаційної сфери території, залучають громадян до життя громади та сприяють більш дієвій роботі міських служб.

Саме популярне, що є в Путилі це звичайно ж свято виходу на полонину.

Це традиційний рух, що передається з глибини віків. Тут кожен ритуал наповнений змістом і кожен ритуал створює чарівну атмосферу. Місцеве населення завжди готується до свят: вони одягають традиційні костюми, які відрізняються красою та неповторністю. Гаптовані кепдари, пояси, капелюхи, плахти та вишиванки... Сьогодні деякі з цих елементів одягу можна побачити лише в музеях. Для місцевих вони залишаються святковим вбранням для особливих подій. Неподалік гуру кулінарії дають майстер-класи з хусульських страв. Сир, вурду, кулешу та інші закуски готують у казанах під відкритим небом і частують усіх потребуючих. Бути ведучим свята – особлива честь поважних, мудрих і досвідчених пастухів. Йому доручено запалити вогонь і передати його іншим пастухам. Від вогнища горітиме священний вогонь у кожній високогірній хаті вівчарки. Поки літо не закінчиться, він буде зігрівати

їхній гірський дім, захищати від звірів і демонів і допомагати втекти від важкої домашньої праці [3].

«Полонинська ватра» — ідеальний спосіб дізнатися про гусурську культуру. Цей чудовий відпочинок покаже вам не один десяток музеїв та екскурсій. Адже під час фестивалю ви станете свідками магічних ритуалів, поспілкуєтеся з місцевими жителями та насолодитесь нестримними веселощами Гуцульщини[25].

3.2. Перспективи розвитку рекреаційної сфери Путильської територіальної громади

У контексті необхідності забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіону актуальним є питання формування та реалізації стратегічних планів і програм розвитку території з урахуванням особливостей розвитку окремої території, мінімізації ризиків, загрози та вразливості в її економічному розвитку, зокрема актуальні. Необхідними умовами реалізації стратегічного плану є оптимальний перерозподіл ресурсів і максимальне використання переваг територіального розвитку.

Пріоритетами економічного та соціального розвитку Чернівецької області на 2023 рік є: модернізація виробництва та інфраструктури, підвищення соціального рівня життя населення, забезпечення умов для соціально-економічного зростання. Тобто працює і в Путилі [18].

А для ефективної популяризації туристично-рекреаційного потенціалу Путильської громади необхідно:

- Активна сезонна рекламна кампанія на національному та міжнародному телебаченні, спрямована на популяризацію зимових, літніх та культурних розваг, розваг для різних вікових груп, професійного туризму
- Регулярне оновлення туристичної інформації на туристичному порталі Чернівецької обласної державної адміністрації, складання,

видання та розповсюдження календаря туристично-культурних подій Чернівецької області. [16, с. 159].

- Представники сфери туризму, розваг та культури беруть участь у всеукраїнських, регіональних та міжнародних виставках, ярмарках, салонах, а також на спільних стендах у Чернівецькій області пропагують індивідуальні туристично-розважальні заклади, а також надання кластерного групового туризму. послуги;

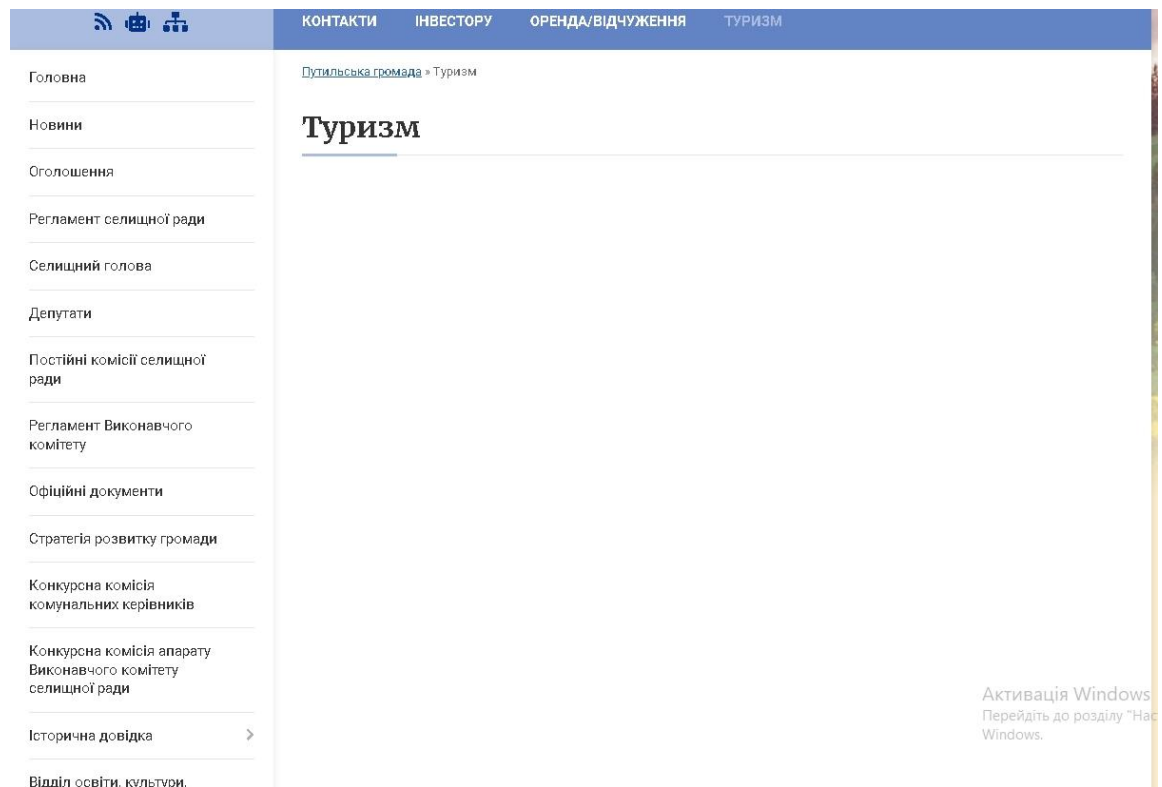
Основною метою Програми розвитку туризму та дозвілля Чернівецької області є створення ефективного туристично-відпочинкового та оздоровчого комплексу, що відповідає міжнародним вимогам для задоволення потреб вітчизняних та іноземних туристів. Створення такої системи забезпечить зростання туристичного потоку та суми коштів, які туристи витрачають на кожну поїздку, зниження рівня безробіття, охорону та раціональне використання природних ресурсів та історико-культурного потенціалу, а також зацікавленість потенційних інвесторів у налагодити інфраструктуру туризму в Чернівецькій області. Громада Путильського краю має хороші можливості, щоб скористатися можливістю. Маючи розвинену інфраструктуру та опанувавши маркетинг, вони можуть взяти лідерство, оскільки явно не відстають у можливостях і ресурсах. Ну а близькість до кордону може привабити туристів з інших країн [17]. Об'єктивно тут є все для того, щоб був інтенсивний розвиток внутрішнього та іноземного туризму:

1. Особливості географічного розміщення та рельєфу
2. Сприятливий клімат
3. Багатство природного та туристично-рекреаційного потенціалу

Однак на даному етапі є багато факторів, які заважають ефективно проводити таку діяльність. При визначенні проблем і шляхів вирішення промислового розвитку соціальні потреби населення в оздоровленні та розвазі повинні найкращим чином поєднуватися з економічною вигодою. Тому туризм слід розглядати як сферу, яка задовольняє важливі суспільні потреби, а також є

екологічно та економічно ефективною, і поступово повинна займати одне з перших місць в економічній структурі регіону. Ефективний розвиток туризму має базуватися на раціональному використанні природно-кліматичних умов, етнічних, історико-архітектурних пам'яток регіону, що в свою чергу значно збільшить потік іноземних туристів в Україну та грошові надходження в економіку країни. Розвиток туризму та дозвілля⁶⁰ стимулюватиме економічну активність, розвиток малого та середнього підприємництва, створить робочі місця в різних галузях економіки, зменшить відтік людей за кордон. [24, с. 131].

Але поки на офіційному сайті Путильської територіальної громади в розділі туризм буде ось так:[19]

То і ніяких змін очікувати не потрібно, адже якщо вони самі не хочуть популяризувати туризм в своєму регіоні, то за них це ніхто не зробить.

Хоча, можливо, що вони прибрали всю інформацію, бо там були координати та точні місця, а в нас у країні війна, і це являється мірами захисту.

3.3 Програми та заходи з просування та реклами рекреаційних можливостей

Програми та заходи з просування та реклами рекреаційних можливостей в Путильській громаді можуть бути ефективними інструментами для привертання туристів та стимулювання розвитку рекреаційної сфери. Нижче наведено детальний огляд можливих програм та заходів:

1. Створення туристичного інформаційного центру:

Створення центру з надання інформації для туристів є ключовим елементом просування рекреаційних можливостей. Цей центр може надавати інформацію про туристичні маршрути, місця відпочинку, культурні події та інші рекреаційні можливості.

2. Рекламні кампанії та матеріали:

Проведення рекламних кампаній у різних медіа (телебачення, радіо, Інтернет, преса) та створення рекламних матеріалів (брошури, флаєри, плакати) допомагає привертати увагу до рекреаційних можливостей громади серед потенційних туристів.

Одним із ефективних способів просування рекреаційних можливостей є створення інформаційних брошур, путівників, фотоальбомів та інших рекламних матеріалів. Ці матеріали можуть містити інформацію про туристичні об'єкти, маршрути, рекреаційні послуги, події та акції. Вони можуть бути розповсюджені в туристичних інформаційних центрах, готелях, ресторанах, на транспортних вузлах та в інших місцях, де можуть знайтися потенційні клієнти.

Брошури та інші рекламні матеріали повинні бути привабливими та інформативними, з якісними фотографіями та описом основних переваг рекреаційних можливостей. Вони також можуть містити карту місцевості з позначеними туристичними маршрутами та об'єктами.

Додатково, електронні версії таких матеріалів можуть бути розміщені на веб-сайтах громади, туристичних порталах та соціальних медіа для зручного доступу та поширення серед широкої аудиторії.

Крім того, можна організувати презентації та виставки рекреаційних можливостей для туристичних агентств, групових турів, місцевих жителів та інших зацікавлених сторін.

Ці заходи з просування та реклами рекреаційних можливостей допоможуть залучити більше уваги до громади, привернути нових туристів та мешканців, а також збільшити відвідуваність рекреаційних об'єктів та послуг.

3. Участь у туристичних виставках та ярмарках:

Активна участь у туристичних виставках та ярмарках дозволяє представити рекреаційні можливості Путильської громади широкому загалу та встановити партнерські відносини з іншими учасниками туристичного ринку.

Тематичні заходи та фестивалі є важливою частиною просування рекреаційних можливостей громади. Ці заходи можуть бути спрямовані на рекламу конкретних аспектів рекреації, таких як спорт, культура, гастрономія тощо.

Наприклад, можна організувати спортивні турніри або змагання, концерти з місцевими музикантами, фестивалі мистецтв або фотографії, кулінарні виставки та інші заходи, які привернуть увагу туристів та мешканців.

Під час таких заходів можна також організувати екскурсії до місцевих рекреаційних об'єктів, провести майстер-класи з різних видів рекреації, влаштувати атракції та розваги для всієї родини.

Важливим елементом таких заходів є їх просування та реклама через різноманітні медіа, такі як соціальні мережі, місцеві газети, радіостанції, телевізійні канали та інтернет-портали. Рекламні кампанії можуть включати афіші, рекламні ролики, статті та інші матеріали, які зацікавлять цільову аудиторію та спонукатимуть її взяти участь у заходах.

4. Розвиток туристичних маршрутів та атракцій:

Створення нових туристичних маршрутів, а також розвиток та покращення існуючих атракцій допомагає привертати увагу та збільшувати потік туристів.

Тематичні екскурсії та події є важливим інструментом для просування рекреаційних можливостей та привертання уваги до місцевих атракцій. Організація екскурсій з досвідченими гідями, які надають інформацію про культурні та історичні аспекти громади, дозволяє відвідувачам краще зрозуміти місцеву спадщину та природні красоти.

Тематичні події, такі як фестивалі, ярмарки, концерти, спортивні змагання та інші заходи, можуть бути спрямовані на відзначення унікальних аспектів культури, історії або природних ресурсів громади. Наприклад, фестиваль старовинних ремесел або гастрономічний фестиваль місцевих страв може стати привабливим заходом для туристів та мешканців.

Організація тематичних подій може також включати співпрацю з місцевими артистами, ремісниками, виробниками місцевих товарів та створення спеціальних маршрутів та екскурсій, що об'єднують ці аспекти.

Важливо рекламувати ці події через медіа, соціальні мережі, афіші та інші канали зв'язку, щоб залучити максимальну кількість учасників та відвідувачів.

Організація тематичних екскурсій та подій допомагає створити відчуття спільноти, привернути увагу до унікальності та різноманітності громади, а також підвищити зацікавленість туристів у відвідуванні регіону.

Ці заходи спрямовані на підвищення свідомості та зацікавленості у рекреаційних можливостях громади, що сприяє розвитку туризму та загальному економічному розвитку регіону.

Висновки

З огляду на те, що усі складові туристично-рекреаційної інфраструктури знаходяться у неналежному стані та нерозвиненість будь-якої з них тягне за собою затримку розвитку інших, на мою думку головним завданням науковців та адміністрації регіону має стати розробка комплексної програми розвитку інфраструктури. Без такої розробки подальша розбудова галузі проходитиме стихійно, що є шкідливим як з економічного боку, так і з погляду забезпечення охорони довкілля, сервісної укомплектованості туризму, самодостатності і прибутковості закладів.

Програми зацікавлених інвесторів, що мають відповідні можливості та ідеї будівництва перспективних туристичних комплексів нового покоління, слід включати до програми загального розвитку для обрахунку нешкідливості, забезпечення комплексності, збалансування конкуренції, забезпечення вимог природокористання тощо.

У межах такої програми першопочатково слід зосередити зусилля на будівництві туристичних комплексів високого рівня, яке потягне комплексну розбудову іншої туристичної інфраструктури, сприятиме розвитку промисловості та сільського господарства регіону.

Таким чином, розробка, впровадження та виконання цілісної програми у перспективі глобалізують туризм регіону та змінять його обличчя, дозволивши отримувати прибутки з мінімізованою шкодою для довкілля та користю для суспільства.

Конкретні поточні програми, можливі на нинішньому етапі:

1. Першопочатково необхідно створити повний перелік діючих закладів та класифікувати їх. Типологізація дозволить накласти програму на структуру та створити регіональні стандарти закладів, що їх буде опрацьовувати програма;
- визначити поточний стан інфраструктури, необхідні інвестиції та їх суму;

- визначити можливі місця для нових курортів.
2. Є необхідною розробка простої економічної схеми залучення недержавних інвестицій для опорядження та реконструкції пам'ятників природи історії та культури місцевого значення для їх подальшого використання в туристичному бізнесі.

Після виконання первісних завдань відкриваються нові перспективи для наукових досліджень у межах програми та простір для роботи науковців у напрямі розробок для галузі.

Також важливо розуміти, що інновації у плануванні рекреації грають ключову роль у покращенні досвіду користувачів та забезпеченні ефективного використання рекреаційних просторів. За допомогою нових технологій, таких як географічні інформаційні системи (ГІС) та віртуальна реальність (VR), планувальники можуть аналізувати, візуалізувати та вдосконалювати рекреаційні простори з урахуванням потреб користувачів та впливу на навколишнє середовище.

Ну а програми та заходи з просування та реклами рекреаційних можливостей в Путильській громаді є важливими інструментами для стимулювання розвитку туризму та рекреаційної сфери. Створення туристичного інформаційного центру, проведення рекламних кампаній та матеріалів, участь у туристичних виставках та ярмарках, розвиток туристичних маршрутів та атракцій - це лише декілька із можливих заходів. Вони сприяють привертанню уваги до рекреаційних можливостей громади серед туристів та мешканців, а також збільшують відвідуваність рекреаційних об'єктів та послуг. Ретельне планування та реалізація таких програм може допомогти зробити Путильську громаду привабливим туристичним напрямком з багатими рекреаційними можливостями.

Список використаних джерел

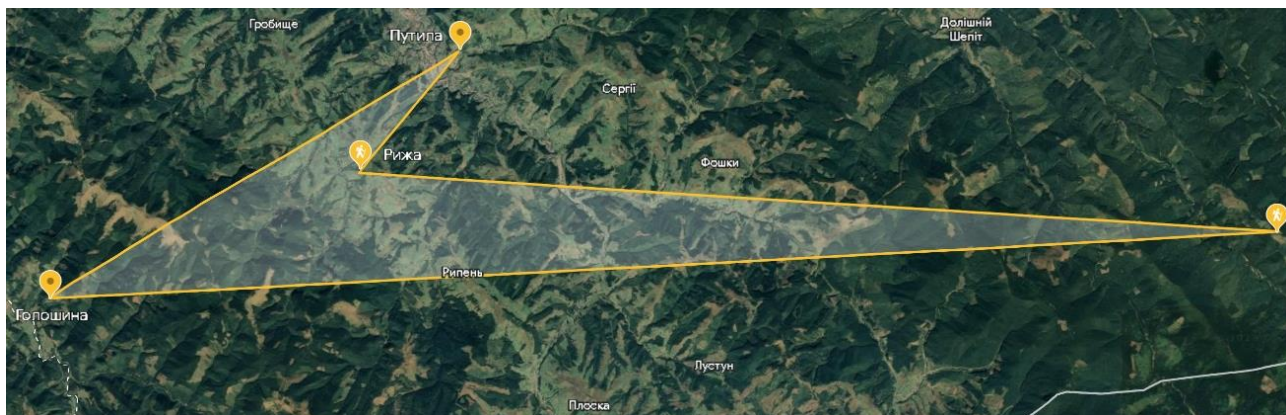
1. Баценко Л. М., Мантула В. Оцінка ресурсного потенціалу об'єднаної територіальної громади / *European Journal of Economics and Management*. 2019, Vol.5, I.1, С. 242-256.
2. Бекірова С. Механізм регулювання розвитку рекреаційного комплексу України. *Культура народів Прикарпаття*. 2011. №216. С. 13-16.
3. Вихід на полонину [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://putyla.bukoda.gov.ua/new/5164>.
4. Войтенко, А. Б., Якобчук, В. П., & Плотнікова, М. Ф. Децентралізація: шлях від об'єднання до розвитку ОТГ / *Інвестиції: практика та досвід*, 2019. № 11, С. 32-39.
5. Гальків Л., Галаз Л., Денбічка Й. Теоретичні засади та інституційне середовище розвитку медичного туризму в системі чинників попередження втрат людського капіталу / *Вісник НУ "Львівська політехніка". Серія "Проблеми економіки та управління"*, 2019. Вип. 7, № 4, С. 26-35. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2019.04.024>
6. Географічний словник “Світ географії та туризму” [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukr-tur.narod.ru/dovidnyk/slovnyki/i1/infrastrekr.htm>.
7. Дацій Н.В. Шляхи формування та розвитку самодостатніх суб'єктів муніципального руху: європейські виміри та орієнтири: монографія / О.М. Кондрашов, Т.В. Іванова, І.О. Драган, Н.В. Дацій, О.І. Дацій. Миколаїв: Ємельянова Т.В., 2013. 352 с.
8. Денисова І.В. Оцінка сучасного стану розвитку туристсько-рекреаційних територій України // *Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. О.Ф. Балацького*. Суми, 2014. Т. 2. С. 129–130.
9. Довгаль О. В., Моїсєєва Н. І. Оцінка сучасного стану туристично-рекреаційного потенціалу сільських територій регіону / *Агросвіт*, 2019. № 5, 32-40.

10. Економіка аграрного сектору: навч. пос. / Збарський В.К., Лендел М.А., Мацибора В.І., Чалий А.А.; за ред. чл.-кор. НААН, професора М.А. Лендела. – К.: НУБіП України, 2009. – 410 с.
11. Енциклопедичний словник “Курорти” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.studyroom.ru/glossari_start/glossari_kurortologij/glossari_16.htm.
12. Кифяк В.Ф. Методи та принципи формування територіальних рекреаційних систем // Вісник ДІТБ. Серія управління підприємствами в туристичній сфері. 2013. Вип. 17. С. 51–54.
13. Курорти західної України [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://toursector.org.ua/uk/karpati/putila/>
14. Маршрути для прогулянок і походів [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.karpaty.info/ua/uk/ch/vz/putyla/routes/>
15. Масляк П. О. РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ ЯК НАУКА / П. О. Масляк // РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ / П. О. Масляк. – Київ: Знання, 2008. – С. 343.
16. Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: монографія. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2015. 253 с.
17. Офіційний сайт ОДА Чернівецької області. URL: <https://mepr.gov.ua> (дата звернення: 30.01.2023)
18. ПЛАН ЗАХОДІВ з реалізації у 2021 – 2023 роках СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ на період до 2027 року [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvytku-na-period-do-2027-roku/plany-zahodiv-z-realizacziyi-regionalnyh-strategij-rozvytku-na-2021-2023-roky/plany-zahodiv-z-realizacziyi-regionalnyh-strategij-rozvytku-na-2021-2023-roky-2/attachment/plan-zahodiv-z-realizacziyi-u-2021-2023-rokah-strategiyi-rozvytku-cherniveczkoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku/>

19. Путильська територіальна громада [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://putylska-gromada.gov.ua/turizm-12-56-43-05-11-2021/>.
20. Савранчук Л. А. Теоретичні засади рекреаційної географії / Л. А. Савранчук, В. Г. Явкін // Рекреаційна географія / Л. А. Савранчук, В. Г. Явкін. – Чернівці: ЧНУ, 2012. – С. 110.
21. Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в туризмі: навчальний посібник. Дніпро: Журфонд, 2021. 137с.
22. Смаль І.В. Територіальна структура рекреаційної системи Чернігівської області України: Автореф. дис. к.геогр.н. – К., 1993. – 19с
23. Стафійчук В. Рекреалогія. Навч. посібник. — Львів: Знання, — 259 с.
24. Тарасюк Г. М. Розвиток вітчизняного туризму в контексті світових туристичних тенденцій. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Випуск 7. Частина 3. С. 127-131.
25. Хутір Тихий [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://hutir.org/galereya-kurort-khutor-karpaty>

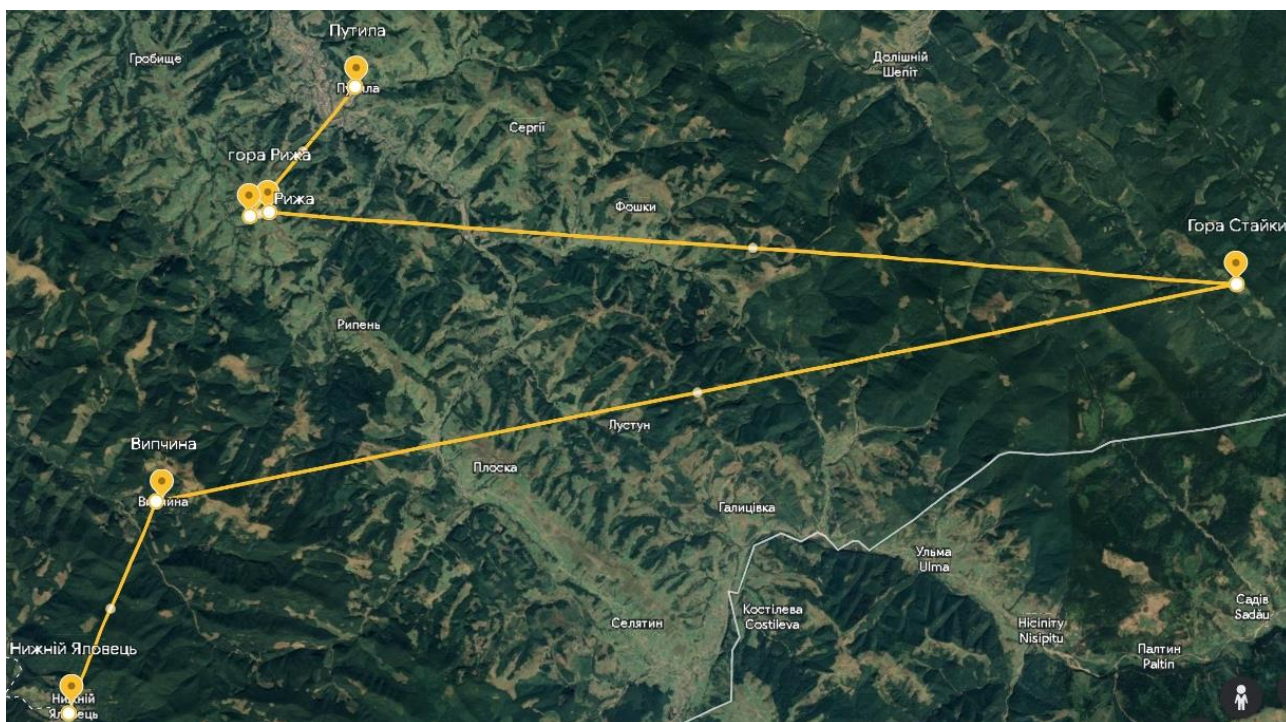
Додаток

с.Путила - с.Рижа - гора Стайки - гора Баштога - вхід струмка Лопушна - с.Голошина.

Путила-Нижній Яловець

село Путила — село Рижа — гора Рижа Путилівська — гора Стайки — гора Випчина — потік Лопушна — село Нижній Яловець.

Путила-Шепіт

Селище Путила — село Рижа — гора Рижа Путилівська — гора Лосова — гора Сена — гора Штивйора — гора Мелиш — село Шепіт

